

Kedvezményezettek és vesztesek

Gyüdi Sándor az előadó-művészeti törvény módosításairól, hatásairól

Mind a színházi, mind a zenei területet érintő változásokkal kapcsolatban megfogalmazta véleményét Gyüdi Sándor, hiszen a Szegedi Nemzeti Színház főigazgatójaként és a Szegedi Szimfonikus Zenekar művészeti vezetőjeként egyaránt foglalkoznia kell az előadó-művészeti törvény módosításának várható hatásaival. Egyetért a változások számos elemével, többek között azzal, hogy a színházak állami támogatása – a zenekari és énekkari támogatás már így működő rendszeréhez hasonlóan – több szempontot fog figyelembe venni, bár tart tőle, hogy az elosztás így túl sok szubjektív elemet tartalmaz. Egyértelmű pozitívumnak tartja, hogy a zenekari létszám új definíciója a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének mindig is hangoztatott álláspontját tükrözi.

I Az előadó-művészeti törvény módosításait június 27-én fogadta el a parlament, s ezek mára már életbe is léptek. Hogyan látja ezeknek a változásoknak a hatását a színházi területen?

– A hatások nem azonnaliak, hiszen a törvényi rendelkezések – mind a színházi, mind a zenei területen – több lépcsőben lépnek életbe. A nyilvántartásba vétel új kategóriáiba való besorolás időpontja 2012 tavasza, az új rendszer szerinti állami támogatás 2013-ban esedékes, a besorolások bizonyos személyügyi szempontjai (gondolok itt a diplomások arányának küszöbértékére) 2018-tól hatályosak. Mindez bizonyos felkészülést tesz lehetővé, ugyanakkor vannak olyan változások, amelyek átrendeződésekhez vezetnek, de ezek kevésbé érintik az általam vezetett színházhoz hasonló, azaz önkormányzati intézményként működő szervezeteket.

I A Magyar Színházi Társaság tavaly novemberben jelezte, hogy nem ért egyet a változtatásokkal, s veszélyesnek tartja ezeket... Most a szakma hogyan vélekedik a módosításokról?

– A szakma nem egységes ebben a kérdésben. Az Emtv. eredeti alakjának (2008. évi XCIX. tv.) kidolgozásában a Magyar Színházi Társaság tevékenyen részt vett, a Magyar Teátrumi Társaság viszont abban a formában hevesen ellenezte. A törvényt módosítás (2011. évi LXVIII. tv.) mögött szakmai oldalról a Teátrumi Társaság állt, ezzel szemben most a Színházi Társaságnak vannak kifogásai... Ugyanakkor a törvény alkalmazása során fog több kérdésről kiderülni, valójában jó irányba változott-e. Reználtan azt is meg kell állapítanom, hogy a terület szereplőinek elvi síkon megfogalmazott véleménye mögött legtöbbször érdekek húzódnak meg, vagyis a változásokhoz való „elvi”

hozzáállást az határozza meg, hogy az illető (szerencsére nem saját maga, hanem az általa képviselt előadó-művészeti szervezet szempontjából) kedvezményezettnek vagy vesztesnek érzi-e magát.

I A legnagyobb vitát talán a hat kategória háromra csökkenése, s a függetlenek bizonytalan támogatása váltotta ki. Mit gondol minderről?

– 2008-ban azon a véleményen voltam, hogy a „függetlenek” kategóriája rendkívül heterogén a benne foglalt szervezetek működési feltételei, aktivitása és művészi színvonala szempontjából, és ez a terület teljességgel feltáratlan; ehhez képest állami támogatásuknak az előadó-művészet egészére jutó állami források 10%-ában való törvényi rögzítése soknak tűnik. Az elosztás első két évét tekintve megállapítható, hogy a keretből egyes szervezetek nagy

összegekhez jutottak – ez alapján elég furcsa függetleneknek nevezni ezeket a szereplőket –, míg mások kis támogatást kaptak, körülbelül olyan nagyságrendben, mint ahogy bármely korábbi pályázati rendszerben kaptak volna, illetve a 2013-tól esedékes módon várhatóan kaphatnak. Ez persze nehezen megjósolható, hiszen az új regisztráció harmadik kategóriájában nagyon sokan lesznek. Akik veszélyben érzik magukat, azok a „nagy függetlenek”. Úgy gondolom, a függetlenségnek ára van: aki nem akarja elkötelezni magát, nem akarja egy tulajdonos vagy fenntartó által szabott kööttségeknek alávetni magát (és tegyük hozzá, ezek a kööttségek jellemzően nem művészeti természetűek, hanem a működés bizonyos paramétereivel kapcsolatos elvárások), annak tudomásul kell vennie, hogy több forrásból kell összeszednie a költségeinek fedezetét. A rendszer nem működhet úgy, hogy a műhelyek egy részét fenntartó működteti az ezzel járó szervezeti kööttségekkel, teljesítmény-követelményekkel és vezetők kinevezésére vonatkozó jogának fenntartásával, míg mások, az ezen kööttségektől „függetlenek” esetén pedig lépjen az állam a fenntartó helyébe, hasonló nagyságrendű, szinte automatikus támogatással, de közben a működésre nézve ne szabjon feltételeket.

A másik két kategória, a „kiemelt” illetve „nemzeti” előadó-művészeti szervezet feltételei nem teljesíthetetlenek, a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének tagjai, sőt ennél bővebb kör számára teljesíthetők, és természetesen a hivatásos színházak is ezekbe regisztrálhatják magukat. Némi bizonytalanság még ott látható, hogy a „nemzeti” kategória, melybe a törvény megfogalmazása szerint nem csupán az állam által fenntartott szervezetek tartozhatnak, valóban nyitott-e más, művészi színvonalukat és aktivitásukat tekintve jelentős előadó-művészeti műhelyek számára, vagyis hol lesz a két kategória közötti határvonal; az állami fenntartásúakon túl mely szervezetekkel köt majd az állam közszolgáltatási szerződést, azaz kiknek nyújt több évre összegszerűen is garantált támogatást.

! Lényeges változás, hogy a támogatás három elemből áll, az egyik normatív, előadásszámhoz kötött, a másik a klaszterikus és kortárs magyar műveket, a művészeti pedagógiai programokat, a harmadik pedig a magas szintű előadásokat díjazza. Mit jelent ez a gyakorlatban, a szegedi teátrum életében? Emiatt más műsorterv készül, mint korábban?

– A színházi szférában a támogatás a zenekari rendszer irányába változik, ami eddig is sok faktorból állt. A színházaknál a jelenlegi rendszerben a támogatás egyik fele a „fenntartói ösztönző résztámogatás”, ami a fenntartói támogatással arányos, a másik fele, a „művészeti ösztönző résztámogatás” pedig a fizető nézőszámmal. Nyilvánvaló, hogy ez utóbbit helyesebb lenne „kereskedelmi” ösztönző résztámogatásnak nevezni, hiszen az előadott művektől és az előadás színvonalától, egyáltalán mindentől függetlenül a piaci siker mellé áll; akinek sok nézője, ebből nagy bevétele van, még az államtól is többet kap; tehát az állam a „művészeti” résztámogatásával a nagyobb közönségvonzó képességű, tehát nagyobb jövedelemtermelő képességű produkciók kiállítását juttatja plusz forrásokhoz, ezzel egyáltalán nem érték-központú. Végső soron a közvetlen haszon és az állami támogatás is a „hígabb” műfajokat hozza előtérbe. Ami a szegedi színházat illeti, eddig sem az anyagi szempontok határozták meg a reper-toárt. Művészi célkitűzéseink vannak, másrészt a város egyetlen színházaként sokféle nézői igényt kell kielégítenünk; e kettő után csupán harmadik szempont az állami támogatás alakulása.

A problémát abban látom, hogy a sok új szempont (a feltett kérdésben felsoroltaknál jóval több is van) nehezen kezelhető, azaz nehezen váltható át forintokra. Ki mondja meg, hogy hány Shakespeare-előadás ér egy mai magyar mélylélektani monodramát? Hány ausztriai néző ér egy magyarországit, hány magyarországi ér egy felvidéki magyart? Hogy aránylik, mondjuk, a jelentős művészeti nevelési aktivitás és a határon túli misszió támogatása? Véleményem szerint elég sok szubjektív elem kerül a mérlegelésbe, a véleményezési-döntési mechanizmus széttagoltabb lett – valószínűleg ennek a hatásaitól tartanak a változások ellenzői.

! Még tavasszal Márta István nyilatkozta, hogy a módosítások lehetőségét adhatnak arra, hogy a magas színvonalon működő társulatok a jövőben több évre előre pályázzanak. Valóban lesz erre lehetőség?

– Erről beszéltem az imént a „nemzeti” és a „kiemelt” előadó-művészeti szervezet kategóriák kapcsán. Akinek sikerül a „nemzeti” kategóriába feljutnia, több évre előre, a közszolgáltatási szerződésben garantált összegű állami támogatáshoz juthat. Bízom benne, hogy ez nem csak elvi lehetőség a nem állami fenntartású szervezetek számára is,

vagyis akár vidéki színház vagy zenekar is lehet „nemzeti”. A szegedi színház neve „nemzeti”, hasonlóan a győri, pécsi, miskolci színházakéhoz, de a hasonló méretűek közül a debreceni Csokonairól van elnevezve; nyilvánvalóan nem a név a döntő. Meggyőződésem, hogy a nagy, több tagozatú vidéki színházak – a felsoroltak – nemzeti missziót teljesítenek, a „nemzeti” kategóriában a helyük; hasonlóan az ezen városok egy részében az operajátszás révén a színházakkal szorosan együttműködő zenekaroknak is.

! Többletforrás nem várható – nyilatkozta a módosítás kapcsán L. Simon László. Ez hogyan érinti a szegedi színház gazdálkodását?

– Nyilvánvalóan negatívan. Az is köztudott, hogy az önkormányzatok is anyagi gondokkal küzdenek, sőt, a nézők is, vagyis a fenntartó támogatás, az állami támogatás és a fizetőképes kereslet, azaz a bevételi oldal mindhárom tényezőjének kilátásai kedvezőtlenek, miközben a költségek árszintje növekszik. Nagyon nehéz körülmények között gazdálkodunk. Mivel nem akarunk kevesebb és alacsonyabb művészi színvonalú előadást adni nézőinknek, a szükséges felújításokat és beruházásokat halasztgatjuk, és a művészeinket, dolgozóinkat nem tudjuk olyan szintű jövedelemhez juttatni, amit megérdemelnének – ezen a súlyos áron maradunk egyensúlyban, ami hosszú ideig nem tartható.

! Milyen változtatásokra kényszerül amiatt, hogy a felsőfokú végzettséggel bírók arányának a társulatban minimum 60-70% -osnak kell lennie?

– Ez nálunk nem okoz gondot. Bár országosan a színészek körében nagyon magas a diplomával nem rendelkezők száma, ez nálunk kisebb mértékben jellemző, továbbá a szegedi színházra nézve az arányt tovább javítja, hogy az opera tagozat művészei majdnem kivétel nélkül diplomások.

! Szeptember 2-án tartotta alakuló ülését a Színházművészeti, Táncművészeti, Zeneművészeti Bizottság. Hogyan vélekedik ezekről az új intézményekről, mennyire kompetensek a tagjai?

– Nem teljesen világosak a véleményezési-döntési kompetenciák, ezért a működés kilátásairól most még végképp nagyon nehéz nyilatkozni. A tagok hozzáértő és a terület különféle szegmenseit a lehetőségekhez képest együttesen megjelenítő szemlélyek.

I Nemcsak színházi szempontból látja a változásokat, hanem zenei téren is, hiszen a Szegedi Szimfonikus Zenekar vezető karmestere. Az önkormányzati támogatás kivétele a kritériumrendszerből mennyiben alakítja át az együttesek finanszírozását?

– A színházak állami támogatásának még fennálló rendszerével kapcsolatban korábban megfogalmaztam a kritikámat, a zenekari rendszerrel viszont alapvetően elégedett voltam. A változtatások közül örömmel üdvözlöm, hogy a zenekari létszám új definíciója a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének mindig is hangoztatott álláspontját tükrözi. Ami az önkormányzati támogatást illeti, áttételesen most is szerepel a szempontok között, hiszen az szinte kizárólag a bérekre és a rezsire fordítódik, ezen belül a nagyobbik részt jelentő bértömeget pedig elsősorban a foglalkoztatottak száma határozza meg (ami szempontja a támogatásnak). Az önkormányzati támogatásnak a rezsire fordított részére most kétségtelenül nem fog állami támogatás rakódní, de ez valahol igazságos! Egy zenekar működésének – ezen most a próbaterem, az irodák, a raktárak stb. fenntartását, a kommunikációt értem – a rezsije nagyjából azonos, illetve ez is a létszámmal arányos. Ahol a zenekar több épületet kezel, pl. hozzá tartozik egy koncertterem működtetése, ott az ennek rezsijére fordított önkormányzati támogatásra eddig rakódott állami támogatás, míg azokban a városokban, ahol a koncerttermet nem a zenekar működteti (vagy nincs is koncertterem), ott a koncertek helyszínének rezsijére fordított önkormányzati forrást nem egészítette ki a központi költségvetés – ez nem volt egészen rendben! A béreken és rezsien túl tapasztalatom szerint egyetlen önkormányzati fenntartó sem finanszírozott más kiadásokat (hangszervársárlást, kottát, vendégművészek tiszteletdíját, vendégszereplések költségeit), ennek a forrása mindenütt az állami támogatás volt. Az arányos állami támogatás bizonyos mértékig ösztönözhetne volna a fenntartókat a saját támogatásuk növelésére, de a realitás az, hogy a magára a zenekarra (azaz a bérekre és a fenti értelemben vett közvetlen rezsire) fordítandó összegben túl semmit sem tudtak adni, illetve azzal taktikáztak, hogy milyen egyéb kiadásokat helyezzenek a zenekarhoz, amelyekre – fedezetük a zenekar önkormányzati támogatásában megjelen-

vén – állami támogatás rakódik. Ennek a gondolatmenetnek a jegyében én nem vagyok ellene a változtatásnak. A fenntartók által közvetlenül a zenekarra fordított támogatás (a bér és működés rezsije; ennél többet egy sem adott) a foglalkoztatottak számával arányos, ami kritériuma a támogatásnak és az új definíció révén helyesen kifejezi a fenntartók által vállalt terheket.

I A székesfehérvári színház igazgatóválasztását elbalasztották, arra bivatkozva, nem tudják, ki lesz a teátrum fenntartója. Ez tényleg általános kérdés, s minden színházat érinthet?

– Amiről egészen biztosan szó van, az az önkormányzati törvény módosítása, melynek következtében a megyék várhatóan nem lesznek intézményfenntartók. A színházak egy részének fenntartója nem a városuk, hanem a megyéjük, más részüket egy megye és a megyeszékhely közösen tartja fenn. Ezeknél a színházaknál megjósolhatóan változások lesznek (ugyanígy a Savaria Szimfonikus Zenekar esetében is), de a többi teátrum fenntartója információim szerint nem változik.

R. Zs.

FELHÍVÁS

A GYŐRI FILHARMONIKUS ZENEKAR PRÓBAJÁTÉKOT HIRDET AZ ALÁBBI ÁLLÁSRA:

Nagybőgő tutti

A próbajáték időpontja: 2011. október 27. csütörtök, 14 óra

A próbajáték helyszíne: Győr, Richter-terem (9021 Győr, Aradi vértanúk útja 16.)

A próbajáték anyaga:

- Vanhal: D-dúr koncert I. tétel kadenciával vagy
- Dittersdorf: D-dúr koncert I. tétel kadenciával
- zenekari szemelvények

Jelentkezéseket a pályázók rövid szakmai önéletrajzával és elérhetőségével együtt a zenekar titkárságára (9021 Győr, Aradi vértanúk útja 16.) vagy e-mailben (office@gyfz.hu) kérjük eljuttatni 2011. október 25-ig.

A zenekari állások részletes listája és kottaanyaga a titkárságon átvehető, vagy a zenekar honlapjáról www.gyfz.hu letölthető.

Zongorakisérőt a zenekar igény szerint biztosít.

További információ a zenekar titkárságán, Ősz Gábor zenekari titkárnál.

Tel: 30/86 41 693

Az állás betölthető: 2011. november 1.

Az álláshely betöltéséhez felsőfokú szakirányú végzettség, erkölcsi bizonyítvány, és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény 20. §-ban előírtak megléte szükséges.

Sikeres próbajátékot kívánunk!

Győr, 2011. augusztus 29.

Fűke Géza
igazgató

FELHÍVÁS

A GYŐRI FILHARMONIKUS ZENEKAR PRÓBAJÁTÉKOT HIRDET AZ ALÁBBI ÁLLÁSRA:

II. hegedű szólamvezető

A próbajáték időpontja: 2011. október 25. kedd 16 óra

A próbajáték helyszíne: Győr, Richter-terem (9021 Győr, Aradi vértanúk útja 16.)

A próbajáték anyaga:

- Egy szabadon választott tétel J. S. Bach szólószonátáiból vagy partitáiból
- W. A. Mozart: hegedűverseny I. tétel kadenciával (G-dúr, D-dúr, A-dúr)
- zenekari szemelvények

Jelentkezéseket a pályázók rövid szakmai önéletrajzával és elérhetőségével együtt a zenekar titkárságára (9021 Győr, Aradi vértanúk útja 16.) vagy e-mailben (office@gyfz.hu) kérjük eljuttatni 2011. október 21-ig.

A zenekari állások részletes listája és kottaanyaga a titkárságon átvehető, vagy a zenekar honlapjáról www.gyfz.hu letölthető.

Zongorakisérőt a zenekar igény szerint biztosít.

További információ a zenekar titkárságán, Ősz Gábor zenekari titkárnál.

Tel: 30/86 41 693

Az álláshely betöltéséhez felsőfokú szakirányú végzettség, erkölcsi bizonyítvány, és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény 20. §-ban előírtak megléte szükséges.

Bérezés: megegyezés szerint

Sikeres próbajátékot kívánunk!

Győr, 2011. augusztus 8.

Fűke Géza s.k.
igazgató